

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

**ΕΝΙΑΙΕΣ ΓΡΑΠΤΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ
ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2005**

ΛΥΚΕΙΑΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

Α΄ ΣΕΙΡΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΜΑΘΗΜΑ : ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΧΡΟΝΟΣ : 2 ώρες και 30 λεπτά

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ : 10 Ιουνίου 2005

ΩΡΑ ΕΝΑΡΞΗΣ : 7.45 π.μ.

ΜΕΡΟΣ Α'. Διδαγμένα κείμενα για μετάφραση**(μονάδες 30)**

- (α) Οὕτω δὴ, ὦ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἷ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν 5
 μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς,
 ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλῆς, / καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὧν τῶν ὀλίγων 3
 συμβουλεύῃ, οὐκ ἀνέχονται, ὥς σὺ φῆς· / εἰκότως, ὥς ἐγὼ φημί· ὅταν 4
 δὲ εἰς συμβουλὴν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἣν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν
 ἵεναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως παντὸς ἀνδρὸς ἀνέχονται, / ὥς παντὶ 3
 προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς, ἢ μὴ εἶναι πόλεις· αὕτη, ὦ
 Σώκρατες, τούτου αἰτία./

Πλάτωνος, Πρωταγόρας, κεφ. IB'

- (β) “οὓς νῦν ὑμεῖς ζηλώσαντες καὶ τὸ εὐδαιμον τὸ ἐλεύθερον, τὸ δ' 4
 ἐλεύθερον τὸ εὐψυχον κρίναντες μὴ περιορᾷσθε τοὺς πολεμικοὺς
 κινδύνους./ οὐ γάρ οἱ κακοπραγοῦντες δικαιότερον ἀφειδοῖεν ἂν τοῦ βίου, 9
 οἷς ἐλπίς οὐκ ἔστιν ἀγαθοῦ, / ἀλλ' οἷς ἢ ἐναντία μεταβολὴ ἐν τῷ ζῆν 4
 ἔτι κινδυνεύεται καὶ ἐν οἷς μάλιστα μεγάλα τὰ διαφέροντα, ἣν τι
 πταίσωσιν./ ἀλγεινότερα γάρ ἀνδρὶ γε φρόνημα ἔχοντι ἢ μετὰ τοῦ 5
 μαλακισθῆναι κάκωσις ἢ ὁ μετὰ ῥώμης καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἅμα
 γιγνόμενος ἀναίσθητος θάνατος”./

Θουκυδίδου, Περικλέους Επιτάφιος, Β', 43

ΜΕΡΟΣ Β'. Αδίδακτο κείμενο για μετάφραση**(μονάδες 25)**

- Ὅρῶν, ὦ Νικόκλεις, τιμῶντά σε τὸν τάφον τοῦ πατρός, ἡγησάμην 4
 Εὐγόραν, εἴ τις ἐστὶν αἰσθησὶς τοῖς τετελευτηκόσι περὶ τῶν ἐνθάδε
 γιγνομένων, / εὐμενῶς μὲν ἀποδέχεσθαι καὶ ταῦτα, καὶ χαίρειν ὀρῶντα τήν 3
 τε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν, / πολὺ δ' ἂν ἔτι 9
 πλείω χάριν ἔχειν ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, / εἴ τις δυνηθεῖη περὶ τῶν 4
 ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν κινδύνων ἀξίως διελθεῖν τῶν ἐκείνῳ
 πεπραγμένων· / εὐρήσομεν γάρ τοὺς φιλοτίμους καὶ μεγαλοψύχους τῶν 4
 ἀνδρῶν οὐ μόνον ἀντὶ τῶν τοιούτων ἐπαινεῖσθαι βουλομένους / ἀλλ' ἀντὶ τοῦ 4
 ζῆν ἀποθνήσκειν εὐκλεῶς αἰρουμένους καὶ πάντα ποιῶντας, ὅπως ἀθάνατον
 τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην καταλείψουσιν. / (...) ὁ δὲ λόγος εἰ καλῶς διέλθοι 4
 τὰς ἐκείνου πράξεις, ἀείμνηστον ἂν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου παρὰ πᾶσιν
 ἀνθρώποις ποιήσειεν./

Ισοκράτους, Εὐαγόρας, α', I-4

Μετάφραση άγνωστου κειμένου

Επειδή, Νικοκλή, σε βλέπω, ότι τιμάς τον τάφο του πατέρα σου, ενόμισα, ότι ο Ευαγόρας, εάν οι πεθαμμένοι νοιώθουν κάπως αυτά που γίνονται εδώ (στον επάνω κόσμο), με ευχαρίστησι βέβαια δέχεται κι' αυτά και χαίρει που βλέπει τις φροντίδες σου γι' αυτόν και την γενναιοδωρία σου, αλλά (ότι) μεγαλύτερη ευγνωμοσύνη θα χρεωστούσε παρά για όλα τα άλλα, αν κάποιος θα μπορούσε να διηγηθεί επαξίως τα κατορθώματα που έκαμε και τους κινδύνους του. Διότι θα βρούμε τους φιλοδόξους κι' όσους ανθρώπους έχουν υψηλά φρονήματα όχι μόνον να θέλουν να επαινούνται για τα κατορθώματά των, αλλά να προτιμούν να πεθαίνουν ένδοξα παρά να ζουν και να κάνουν τα πάντα για ν' αφήσουν εις τους κατοπινούς αθάνατη τη μνήμη των.(...) ο λόγος θα έκανε την αρετήν του Ευαγόρα να μνημονεύεται πάντοτε ανάμεσα σ' όλους τους ανθρώπους, αν ήθελεν εκθέσει ακριβώς τα κατορθώματα εκείνου.

Εκδόσεις: Ι.Ν.Ζαχαρόπουλος
Μετάφραση: Α.Μ. Γεωργαντόπουλος

ΜΕΡΟΣ Γ'. Παρατηρήσεις στο αδιάδακτο κείμενο**(μονάδες 20)****1. α) ὁρῶν, γιγνομένων, ἔχειν, δυνηθεῖν**

Να τρέψετε τους πιο πάνω τύπους στον αντίστοιχο τύπο του Παρακειμένου.

Απάντηση

ὁρῶν	:	ἐὸρακώς
γιγνομένων	:	γεγενημένων ἢ γιγνώσκων
ἔχειν	:	ἐσχηκέναι
δυνηθεῖν	:	δεδυνημένος εἶναι

(4 X 0,5 μ. = 2 μονάδες)

β) ἐστίν, διελθεῖν, πεπραγμένων, αἰρουμένους

Να γράψετε το α' πρόσωπο πληθυντικού αριθμού της οριστικής Μέλλοντα και Αορίστου των πιο πάνω τύπων στη φωνή που βρίσκονται.

Απάντηση

	α' πληθ. Οριστ. Μέλλοντα	α' πληθ. Οριστ. Αορίστου
ἐστίν	ἐσόμεθα	ἐγενόμεθα
διελθεῖν	διελευσόμεθα (ή δίμεν)	διήλθομεν
πεπραγμένων	πραξόμεθα ✓ (ή πραχνησόμεθα) ✓	ἐπραξάμεθα ✓ (ή ἐπράχθημεν) ✓
αἰρουμένους	αἰρησομένους (ή αἰρεθησομένους)	ἐλομένους (ή αἰρεθέντας)

(8 X 0,5 μ. = 4 μονάδες)

6τα 4 γάρ (πνέματα) αφαιρ 3 - 1/2 τ.
καὶ 4 ἀπό 4 καθόλου.

2. α) εὐμενῶς, πλείω, καλῶς

Να γράψετε τους δυο άλλους βαθμούς των πιο πάνω λέξεων στον ίδιο γραμματικό τύπο.

Απάντηση

		<u>Θετικός</u>	<u>Συγκριτικός</u>	<u>Υπερθετικός</u>
εὐμενῶς	:	εὐμενῶς	εὐμενέστερον	εὐμενέστατα
πλείω	:	πολλήν	πλείονα (ή πλείω)	πλείστην
καλῶς	:	καλῶς	κάλλιον	κάλλιστα

(6 X 0,5 μ. = 3 μονάδες)

β) σε, αἴσθησις, τετελευτηκόσι, ταῦτα

Να μεταφέρετε τις πιο πάνω λέξεις στον αντίθετο αριθμό.

Απάντηση

σε	:	ύμᾱς
αἴσθησις	:	αἰσθήσεις
τετελευτηκόσι	:	τετελευτηκότι
ταῦτα	:	τοῦτο

(4 X 0,5 μ. = 2 μονάδες)

3. τιμῶντα, ἐκείνω, τῶν ἀνδρῶν, ἐπαινεῖσθαι, ἀθάνατον

Να αναγνωρίσετε συντακτικῶς τις πιο πάνω υπογραμμισμένες λέξεις του αδιδακτου κειμένου.

Απάντηση

τιμῶντα	:	Κατηγορηματική μετοχή. ^{0,5} Εξαρτάται από το ^{0,5} ρ. ὁρῶ, (αισθήσεως σημαντικό)
ἐκείνω	:	Δοτική ποιητικού αιτίου, (γιατί υπάρχει συντελικός χρόνος)
τῶν ἀνδρῶν	:	Γενική διαιρετική
ἐπαινεῖσθαι	:	Αντικείμενο στο βουλομένους, τελικό απαρέμφατο
ἀθάνατον	:	Κατηγορηματικός προσδιορισμός στη λ. μνήμην κατηγορηματικό, τὸν λυσιτελεῖν

(5 X 1 μ. = 5 μονάδες)

4. ὁ δὲ λόγος εἰ καλῶς διέλθοι τὰς ἐκείνου πράξεις, αἰμύνηστον ἂν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσειεν.

Να αναγνωρίσετε τον υποθετικό λόγο (υπόθεση, απόδοση, εκφορά, σημασία) και να τον μετατρέψετε, ώστε να δηλώνει το αντίθετο του πραγματικού.

Απάντηση

Υπόθεση	: εἰ διέλθοι	(0,25 μ.)
Απόδοση	: ποιήσειεν ἄν	(0,25 μ.)
Εκφορά	: Υπόθεση : εἰ + εὐκτική	(0,50 μ.)
	Απόδοση : δυννητική ευκτική	(0,50 μ.)
Σημασία	: Δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος	(0,50 μ.)
Μετατροπή	: Αντίθετο του πραγματικού	
	Υπόθεση : εἰ διήλυθε (εἰ διήγει, εἰ διελήλυθε)	(1 μ.)
	Απόδοση : ἐποίει ἄν (ἐποίησε ἄν, ἐπεποιήκει ἄν)	(1 μ.)

(μονάδες 4)

ΜΕΡΟΣ Δ'. Να μεταφέρετε το πιο κάτω κείμενο στα Αρχαία Ελληνικά:

Ο Σόλωνας ο Αθηναίος, αφού έκαμε νόμους για τους Αθηναίους που του το ζήτησαν, / αναχώρησε από την πόλη για δέκα χρόνια, με πρόφαση να γνωρίσει τον κόσμο, / για να μην αναγκασθεί να λύσει κάποιο από τους νόμους που έθεσε. Γιατί οι Αθηναίοι μόνοι τους δεν είχαν δικαίωμα να το κάμουν. /

Απάντηση

Σόλων Ἀθηναῖος ποιήσας (δέμενος / ἐπεὶ ἔθετο / ἐπεὶ ἐποίησε) νόμους ὡς θεῶν
 Ἀθηναίοις κελεύσας (οἱ ἐκέλευσαν / οἱ ἡγήσαντο) ἀπεδήμησεν (ἀπῆλθεν) ὡς γνωστὸν
 ἔτη δέκα, κατὰ πρόφασιν θεωρίας (πρὸς θεωρίαν / ἵνα θεάσῃται τον
 κόσμον), ἵνα μὴ ἀναγκασθῇ (ὡς μὴ ἀναγκασθόσμενος) λύσαι τινα τῶν
 νόμων οὓς ἔθετο (ἐποίησε). Ἀθηναῖοι γὰρ αὐτοὶ οὐχ οἱοὶ ἦσαν ποιῆσαι
 τοῦτο.

(μονάδες 5)

ΜΕΡΟΣ Ε'. ΑΡΧΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

(μονάδες 10)

- Και εγώ, ύστερα απ' αυτό, του είπα. Μα τότε; Ξέρεις άραγε σε τι λογής κίνδυνο πας να βάλεις την ψυχή σου; Αν αλήθεια, επρόκειτο να εμπιστευτείς σε κάποιον το σώμα σου, διατρέχοντας τον κίνδυνο να γίνει καλό ή κακό, πολύ θα στριφογύριζες στο νου σου το ζήτημα αν πρέπει να του το εμπιστευθείς ή όχι, και θα ζητούσες τη συμβουλή των φίλων σου και των δικών σου απάνω σ' αυτό, εξετάζοντάς το πολλές μέρες. Εκείνο όμως που θεωρείς πολυτιμότερο, την ψυχή σου, και από το οποίο εξαρτάται όλη η ευτυχία ή η κακοτυχία σου, αν αυτό γίνει καλό ή κακό, για τούτο το πράγμα ούτε τον πατέρα σου ούτε τον αδελφό σου συμβουλευτήκες ούτε κανένα από μας τους φίλους σου, αν πρέπει ή όχι να εμπιστευτείς την ψυχή σου στον ξένο που μας ήλθε. Μόνο, μόλις έμαθες αποβραδís τον ερχομό του, έρχεσαι πριν τα χαράματα κι όσο για το ζήτημα αν πρέπει να εμπιστευτείς τον εαυτό σου σ' αυτόν ή όχι, ούτε κουβέντα κάνεις ούτε συμβουλή ζητάς, αλλά είσαι πρόθυμος και τη δική σου και των φίλων σου την

περιουσία να ξοδεύεις και φέρνεσαι σαν άνθρωπος που ξέρει καλά ότι πρέπει να παραδώσει τον εαυτό του στον Πρωταγόρα, άνθρωπο που δεν τον γνωρίζεις, όπως ομολογείς, κι ούτε ποτέ μίλησες μαζί του· τον ονομάζεις σοφιστή, σαν τι να είναι όμως ο σοφιστής που σ' αυτόν πρόκειται να εμπιστευτείς τον εαυτό σου, είναι φανερό ότι δεν ξέρεις.

- Και κείνος σαν τ' άκουσε είπε· Έτσι είναι, Σωκράτη, σύμφωνα μ' αυτά που λέγεις. - Μήπως λοιπόν, Ιπποκράτη, ο σοφιστής συμβαίνει να είναι τίποτα

έμπορος που εισάγει ή καταστηματούχος που πουλά τα είδη που τρέφουν την ψυχή; Γιατί σε μένα κάπως τέτοιος φαίνεται πως είναι. - Και με τι τρέφεται, Σωκράτη, η ψυχή; - Με μαθήματα ασφαλώς, είπα εγώ (...)
Γιατί βέβαια έχει πολύ μεγαλύτερο κίνδυνο η αγορά των μαθημάτων από την αγορά των τροφίμων.

Πλάτωνος, Πρωταγόρας, κεφ. Ε' 313α-ε, 314α

α) Ποια κριτική άσκει ο Σωκράτης στην έντονη επιθυμία του Ιπποκράτη να μαθητεύσει κοντά στον Πρωταγόρα, όπως αυτή φαίνεται μέσα από το πιο πάνω απόσπασμα.

Απάντηση

- ο Ο Σωκράτης καυτηριάζει (με πατρική στοργή) την επιπολαιότητα του Ιπποκράτη.
- ο Ο Σωκράτης ελέγχει το νεαρό Ιπποκράτη επισημαίνοντάς του το γεγονός ότι σπεύδει στο σπίτι του γεμάτος σπουδή, άκριτη ορμή και ακατανίκητο ενθουσιασμό.
- ο Ο Σωκράτης προβάλλει στον Ιπποκράτη το μεγάλο κίνδυνο στον οποίο εκθέτει την ψυχή του βιαστικός και ανυποψίαστος.

ΦΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ:

- έρχεσαι (στο σπίτι μου) πριν από τα χαράματα...
- (για τη ψυχή σου) ούτε τον πατέρα ούτε τον αδελφό συμβουλευτήκες...
- ούτε κουβέντα κάνεις ούτε συμβουλή ζητάς...
- είσαι πρόθυμος την περιουσία σου (και των φίλων σου) να ξοδεύεις... (πας) να παραδώσεις τον εαυτό σου (την ψυχή σου) σε άνθρωπο (τον Πρωταγόρα) που δεν γνωρίζεις... άγνωστο (ούτε ποτέ μίλησες μαζί του...)
- (πας) σ' ένα σοφιστή, άνκαι αγνοείς τι είναι (τι ακριβώς διδάσκει)!

Είναι φανερά δύο σημαντικά στοιχεία:

- Με την ερωταπόκριση ο Σωκράτης οδηγεί το νεαρό Ιπποκράτη στη συνειδητοποίηση της άγνοιάς του.
- Προβάλλεται η εικόνα του πραγματικού δασκάλου. (Επίσης, προετοιμάζεται το πορτρέτο του Πρωταγόρα: «η σφίγγα που υπόσχεται την επιτυχία, αλλά ταυτόχρονα απειλεί»).

(μονάδες 4)

Απάντηση

- β) Ο Σωκράτης υποστηρίζει ότι «έχει πολύ μεγαλύτερο κίνδυνο η αγορά των μαθημάτων από την αγορά των τροφίμων». Να εξηγήσετε και να σχολιάσετε αυτό το συλλογισμό.

Η αγορά τροφίμων από τους εμπόρους και τους κάπηλους είναι λιγότερο επικίνδυνη από την «αγορά» των μαθημάτων.

Για τα πρώτα μπορείς να καλέσεις φίλους και ειδικούς και να τους συμβουλευθείς. Έχεις δηλαδή το χρονικό περιθώριο να τα ελέγξεις (με διάφορους τρόπους), προτού τα φας ή τα πεις θέτοντας σε κίνδυνο την υγεία του σώματος.

Αντίθετα, στην περίπτωση της «αγοράς» των μαθημάτων δεν έχεις κανένα χρονικό περιθώριο ελέγχου. Τα παίρνεις στην ψυχή σου, θέτοντας σε κίνδυνο το πιο πολύτιμο.

Και ο κίνδυνος γίνεται μεγαλύτερος αν «αγοράζεις» τα μαθήματα από όσους (τους σοφιστές) εμπορεύονται τη γνώση, με μοναδικό σκοπό το οικονομικό όφελος.

(μονάδες 2)

2. Αγαπούμε το ωραίο και μένουμε απλοί· αγαπούμε τη θεωρία και δεν καταντούμε νωθροί. Ο πλούτος στέκει για μας πιο πολύ αφορμή για κάποιο έργο παρά για παινεψίες και λόγια· και τη φτώχεια του να την παραδεχτεί κανείς, δεν είναι ντροπή· πιο ντροπή είναι να μην κοιτάζει δουλεύοντας να την ξεφύγει. Και είμαστε οι ίδιοι που φροντίζουμε και για τα δικά μας και για τα πολιτικά μαζί πράγματα, κι ενώ καθένας μας κοιτάζει τη δουλειά του, άλλος άλλη, δεν κατέχουμε γι' αυτό λιγότερο τα πολιτικά. Γιατί είμαστε οι μόνοι που όποιον δεν παίρνει καθόλου μέρος σ' αυτά, τον θαρρούμε έναν άνθρωπο όχι ήσυχο μόνο άχρηστο, κι ακόμα που ή παίρνουμε οι ίδιοι την απόφαση που ταιριάζει ή τουλάχιστο φτάνουμε σε μια σωστή κρίση για τα πράγματα· γιατί δεν πιστεύουμε πως τα λόγια φέρνουν βλάβη στα έργα· να μη διδαχτούμε πρώτα με το λόγο, πριν φτάσουμε να ενεργήσουμε όσα πρέπει, αυτό είναι που θαρρούμε πιο βλαβερό.

Θουκυδίδου, Περικλέους Επιτάφιος, Β, 40

Στοχεύοντας ο Περικλής να δικαιολογήσει τη θυσία των πρώτων νεκρών του πολέμου, προβάλλει τις κυρίαρχες αξίες της Αθηναϊκής Δημοκρατίας της εποχής του. Να αναφερθείτε σε τέσσερις από αυτές που παρουσιάζονται στο πιο πάνω απόσπασμα (12 – 15 γραμμές).

Απάντηση

- «Αγαπούμε το ωραίο και μένουμε απλοί» (αξία του ωραίου): Οι Αθηναίοι έχουν καλαισθησία, γούστο, αγαπούν τις τέχνες. Η αγάπη για το ωραίο δεν ξεφεύγει από την απλότητα, ώστε να καταντά πολυτέλεια (όπως συνέβαινε στους Ασιάτες).
- «Αγαπούμε τη θεωρία και δεν καταντούμε νωθροί» (αξία της σοφίας): Ασχολούνται με την επιστήμη, τα γράμματα. Όμως, η θεωρητική ενασχόληση δεν τους οδηγεί στην αδράνεια, τη νωθρότητα και δεν τους κάνει να χάσουν τον ανδρισμό τους. Οι Αθηναίοι είναι πνευματικοί άνθρωποι, χωρίς αυτό να τους οδηγεί στη νωθρότητα και την τρυφή.

- «Ο πλούτος στέκει για μας πιο πολύ αφορμή για κάποιο έργο... και τη φτώχεια... πιο ντροπή είναι να μην κοιτάξει δουλεύοντας να την ξεφύγει» (αξία της δράσης / δραστηριότητας): Ο Αθηναίος φαίνεται να μην υστερεί ούτε στον πρακτικό τομέα. Ο Αθηναίος έχει ξεπεράσει τη μονομέρεια που έχει ο άνθρωπος της θεωρίας. Η αγάπη του καλού και της σοφίας δεν τον ξεμακραίνει από τη δράση.
- «Φροντίζουμε και για τα δικά μας και για τα πολιτικά μαζί πράγματα... όποιον δεν παίρνει μέρος σ' αυτά τον θαρρούμε... άχρηστο» (αξία της γνώσης των κοινών / του ενεργού πολίτη): (*Μόνοι γὰρ ἡμεῖς τὸν μηδὲν τῶνδε μετέχοντα οὐκ ἀπράγμονα, ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν*). Οι Αθηναίοι φροντίζουν εξίσου και για τα ιδιωτικά τους ζητήματα αλλά και για τα πολιτικά. Η συναίσθηση της ευθύνης απέναντι στην πολιτεία τους και η εκτίμηση που προσδίδει αυτή συνιστούν βασικό κίνητρο για μια τέτοια πολιτική συμπεριφορά.
- «ή παίρνουμε οι ίδιοι την απόφαση που ταιριάζει ή τουλάχιστο φτάνουμε σε μια σωστή κρίση για τα πράγματα...» (αξία του διαλόγου): Ο πολίτης της Αθήνας δε μετέχει μόνο στα πολιτικά πράγματα, αλλά και αποφασίζει. Με τις συζητήσεις στην εκκλησία του δήμου σχηματίζει μια γενική εικόνα, που του επιτρέπει να τα κρίνει σωστά, να φτάσει σ' ένα σωστό συμπέρασμα γι' αυτά.
- «να μη διδαχτούμε πρώτα με το λόγο... αυτό είναι που θαρρούμε πιο βλαβερό» (αξία της διαφώτισης/ ενημέρωσης): Η διαφώτιση οδηγεί στην έλλογη τόλμη και τον ακριβή υπολογισμό των πραγμάτων. Η ποιότητα της επιτήδευσης ανάγει την ανδρεία σε αξία και ιδέα. Έτσι, οι Αθηναίοι γίνονται και συμπεριφέρονται ως υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες. Οδηγούνται στη δράση με ενσυνείδητη επιλογή.

(μονάδες 4)

ΜΕΡΟΣ ΣΤ'. Αδίδακτο κείμενο για ορθογραφία (μονάδες 10)

οἱ δὲ ἀκούσαντες, ἐκεῖνον μὲν, καίπερ γινώσκοντες ὅτι ἐψεύδετο περὶ σφῶν, ἀφίεσαν· πέμψαντες δ' εἰς Θήβας πρέσβεις κατηγόρουν αὐτοῦ ὡς δεῖν ἀποθανεῖν. τὸν δ' Ἐπαμεινώνδαν ἔφασαν, καὶ γὰρ στρατηγῶν τότε ἐτύγχανε, λέγειν ὡς πολὺ ὀρθότερον ποιήσειεν, ὅτε συνελάμβανε τοὺς ἄνδρας ἢ ὅτε ἀφῆκε.

Ξενοφώντας, *Ελληνικά*, Ζ', 39-40

Αφαιρούνται:

- α) 0,5 για κάθε λάθος κατάληξης
- β) 0,25 για κάθε λάθος τόνου, πνεύματος, υπογεγραμμένης ή λάθος στο θέμα των λέξεων.
- γ) παράλειψη τονισμού θεωρείται λάθος

οἱ 5 το πρῶν γὰ καὶ 7 ἔξγ.

----- Τ Ε Λ Ο Σ -----